

PÀGINES VISCUDES D'UN ECONOMISTA CATALÀ DE JACINT ROS HOMBRAVELLA

ANTONI MONTSERRAT I SOLÉ, secretari de la Societat
Catalana d'Economistes

16 d'abril del 2018

Les *Pàgines viscudes d'un economista català* de Jacint Ros Hombrevella, Universitat de Barcelona, 2018, ens presenten un personatge sempre en procés de construcció però guiat per tres motivacions centrals: la curiositat intel·lectual oberta a l'assumpció de visions diverses en un món de successives ortodòxies dominants, la construcció d'una professió d'economista públic en un context inicialment hostil, la continuïtat en una opció moral basada en l'assumpció de valors públics per sobre de l'individualisme. I amb una conclusió, la importància de desvetllar vocacions i formar equips.

No seré objectiu, com segons el Premi Nobel d'Economia 1974 Myrdal¹, no ho som mai en parlar d'economia, i he de dir que Jacint Ros ha influït decisivament en la meua pròpia visió de l'economia i que en to menor, com a deixeble que en sóc, he procurat seguir algunes de les seves pautes, més enllà de les col·laboracions específiques, que són nombroses i surten amplament esmentades en el llibre.

En aquest sentit considero molt important el seu llibret *Economía ¿ciència útil?*² per entendre els seus plantejaments metodològics en economia, política econòmica i política en general.

Com també són de gran interès les seves dues conferències dictades a la Societat Catalana d'Economia sobre els dos economistes, la petja dels quals ha seguit: Fabián Estapé el 6 de febrer de 2017 i Joan Sardà, «Joan Sardà, potser el millor economista espanyol del segle XX», 16 de juny 2014.

¹ MYRDAL, K. GUNNAR, *Value in Social Theory: A Selection of Essays on Methodology*. Ed. Paul Streeten, Harper, 1958.

² ROS HOMBRAVELLA, JACINT. *Economía ¿ciència útil?*, Aranzadi, Pamplona 2011.

Ros entra en l'òrbita d'Etapé a la Facultat de Dret, i amb la carrera d'Econòmiques tot just iniciada (segon) ja és ajudant d'Hisenda Pública i es va decantant definitivament cap a l'economia, traduint textos bàsics i amb les classes. Tant per formació (dret i econòmiques) com per la relació personal i professional, com per la vocació de servidor públic, Ros es pot considerar deixeble central en la tradició estapetiana de la política econòmica. Però a l'historicisme i institucionalisme estapetià Ros hi afegí la formació a la London School of Economics, de Robbins i Hayek i el seu contacte al Central Planning Bureau neerlandès de Jan Tinbergen.

També en la pròpia trajectòria, la relació amb Madrid, en els dos casos amb experiències complexes. Estapé amb el Plan de Desarrollo, Ros Hombravella amb l'Instituto Español de Moneda Extranjera, a redós de dos catalans, Lòpez Rodó, un, Ortínez Mur, l'altre, de curioses trajectòries. El primer, per cert, amb una visió ben curta de la Universitat, va coincidir amb Sardà a Santiago on va dir-li que contribuirien una gran Universitat. Cap dels dos hi va fer gran cosa. Com diu sovint Ros, Manuel Ortínez, exemple del possibilisme del moment va passar de traficant de divises a dirigir l'IEME. Franco tenia aquestes bromes. Ros en va treure un coneixement directe i relativitzat de l'administració central. No podem oblidar el contacte de Ros amb el milloret de la professió de l'època a Madrid: Luis Ángel Rojo i José Luis Sampedro. Aquest darrer va servir d'aixopluc per a l'inici de la Facultat d'Econòmiques de la Universitat Autònoma de Barcelona, on Ros va exercir de catedràtic després durant tants anys, ja no al Raval sinó a Bellaterra, nom que amaga un criteri de localització el que em dirien terciari degradat, com el cementiri de Collserola. Recordo les fosques boires de les tardes de divendres de desembre quan em tocava fer alguna classe per recomanació de Joan Sardà. Entenc l'alegria final de Ros per poder tornar a la Facultat de la Universitat de Barcelona.

L'altre gran homenot de l'economia present en la formació i la trajectòria de Ros Hombravella serà Joan Sardà Dexeus. Hi comparteix ser home de conversa, de diàleg i de cerca d'aplicació dels coneixements en sentit útil a la societat. Així, si Sardà deia per explicar la seva col·laboració a *Justícia Social* per exemple 25 de juliol de 1931, sobre el Banc d'Espanya, o també el 1931 sobre l'organització interna de la producció pels obrers, dient que no li podia negar res a Don Joan (Comorera) i després el trobem als Decrets de S'Agaró (Ruiz Ponseti-Tarradellas),

és a dir que no podia defugir la seva participació en el debat públic, Ros és un publicista, com es defineix ell en relació a la seva abundant feina periodística. Ros posa els seus coneixements per donar sentit econòmic a la planificació urbanística i a la gestió municipal. (Comissió comarcal, Gabinet de Programació).

Sardà avalarà amb pròlegs en què es mulla dues de les obres de més influents de Ros, i agosarades. Una *L'aptitud financera de Catalunya*³, títol amb què volíem denunciar el caràcter estructural de la insuficiència financera i bancària catalanes, l'altra *Capitalismo español de la autarquía a la estabilización*.

Parlaré en primer lloc de *L'aptitud financera de Catalunya* és una obra que vam signar els dos, però d'autoria fonamental de Ros, perquè jo era un novell agosarat marxista de carrer. Ros em va ensenyar el que és treballar en equip, redactar conjuntament un text fins que adquireix forma teòricament publicable, i tot a partir de documentació ben escassa, però el tema s'ho valia i el risc que vam córrer es veu compensat pel vigor dels estudis posteriors sobre desequilibris fiscals i balances interiors de pagaments. Per cert, concepte que ja ens discutien en aquell moment.

Tot el meu mèrit per participar en l'obra procedia de ser un jove ajudant deixeble d'Estapé i Lasuén i haver fet números a mà en llargues llistes de partides aranzelàries d'un estudi encomanat a Ros pel CEAM sobre protecció efectiva en la naixent, a Catalunya, indústria de l'automòbil. Ros em va donar confiança a seguir en l'ofici.

L'altra obra fou *Capitalismo español de la autarquía a la estabilización 1939-1959*⁴, aquí l'equip fou prou més ampli i complicat, perquè vam treballar per temes i sectors per després fer redacció per capítols cronològics, amb autoria creuada, per tant. També aquí Ros va ser agosarat, car els historiadors professionals consideraven que no hi havia prou distància per poder escriure sobre l'economia franquista, encara en vida de Franco, per cert. Això efectivament ens forçà a alguns eufemismes i llicències poètiques quan per exemple em vaig atrevir a escriure i els altres van córrer el risc, dient que el ministre José María Fernández-Ladreda li deien el *Tempranillo*, amb una innocent postil·la meva que ho atribuïa al fet que arribava d'hora al despatx. L'obra valgué la pena se'n feren diverses impressions

³ ROS HOMBRVELLA, J., MONTSERRAT A., *L'aptitud financera de Catalunya*, Ed 62, 1967.

⁴ CLAVERA, J., ESTEBAN, J., MONÉS, Mª A., MONTSERRAT, A., ROS HOMBRVELLA, J., *Capitalismo español de la autarquía a la estabilización 1939-1959*, Edicusa Madrid 1973.

i reedicions i estimulà amb extensa còpia de fragments autors posteriors. Ros va continuar la recerca amb *Política econòmica espanyola 1959-1973*, 1979.

Dues preocupacions, entrelaçades i recurrents: el món de l'estalvi i el futur del país. En primer lloc el món de l'estalvi va donar lloc a la seva tesi doctoral «Las Cajas Generales de Ahorro en la economía espanyola 1949-1966» 1967, al llibret «Ahorro con avaricia. Una guia para el ahorro personal» 1997 o al seu projecte de llibre sobre Caixes en curs de redacció.

Per una altra banda, la preocupació per Catalunya *Catalunya, una economia decadent?* el 1991, que enllaça amb Vandellós, com *L'aptitud financera de Catalunya* va enllaçar el Sardà-Beltrán, o el *Més val sols: La viabilitat econòmica d'una Catalunya independent* el 2009. I això es mostra també a la voluntat d'intervenció sobre la realitat feta palesa per la seva extensa estapetiana activitat publicística a premsa diària i revistes d'interès general.